

”То је наша битка”

Интервју с Наташом Марковић

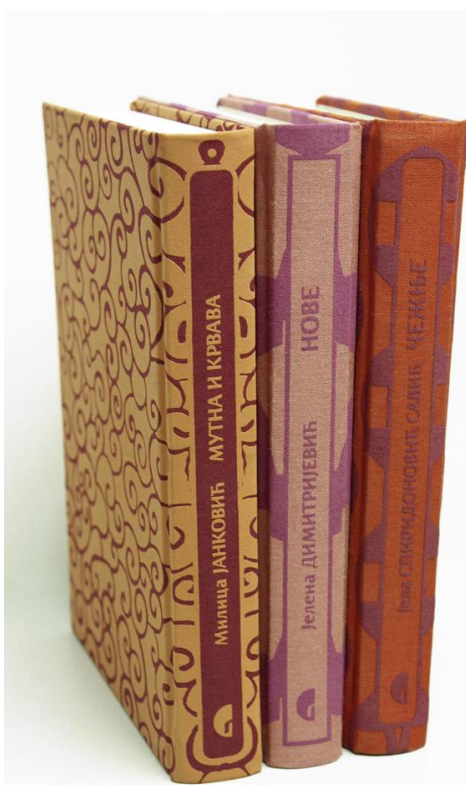
Наташа Марковић је уредница у редакцији књига издавачке куће *Службени гласник*, једне од највећих и најзначајнијих издавачких кућа у Србији, више пута награђиване на Међународном сајму књига у Београду. *Службени гласник* покренуо је едицију *Сопствена соба*, посвећену књижевности коју су писале жене. Едиција је названа према истоименом есеју Вирџиније Вулф, који се данас сматра класиком у феминистичкој књижевној критици. Пред овогодишњи сајам књига уредница Наташа Марковић и *Гласник* представили су и три нове књиге у оквиру едиције, које откривају наше заборављене списатељице с почетка 20. века.

Како се јавила идеја да се штампа ова едиција? Да ли је било тешко омогућити покретање оваквог пројекта?

Гласников уреднички колегијум је почетком 2011. године добио одобрење Управног одбора да оформи библиотеку посвећену белетристици, која до тада није била заступљена у *Гласниковој* издавачкој продукцији. Сходно томе уредници су добили задатак да осмисле и предложе концепт библиотеке и едиција које ће у оквиру ње бити објављиване. Имајући на уму уредничке афинитете Јовице Аћина, Гојка Тешића, Бранка Кукића и Горана Петровића, *Гласникових* уредника, као и српску - издавачку сцену, као једино смислено чинила ми се идеја о едицији посвећеној књижевности које су писале жене. Испоставило се да је Гојко Тешић дошао на исту идеју и непосредно пред уреднички састанак смо у глас једно другом изговорили да једино има смисла покретање управо такве едиције. Не могу да кажем да је било тешко покренути едицију *Сопствена соба*, јер *Гласник* као издавачка кућа истински негује уредничку аутономију, али морам да признам да је покретање едиције било испраћено опсежним објашњењима због чега је таква едиција важна и за *Гласник* и за нашу културу. У томе је ватрена подршка Гојка Тешића била од пресудне важности.

Да ли су у пројекат укључене само жене?

Као ауторке да – то је само њихова позиција у *Сопственој соби*. Све друге, позиције преводитељки, књижевних интерпретаторки, лекторки, техничких уредница итд., отворене су и за мушкарце који умеју да препознају женско писмо.

Едиција носи назив *Сопствена соба*, по чувеном есеју В. Вулф. Да ли овим издањима, као и ауторка есеја, браните право жена да пишу?

Волим да мислим да су Вирџинија Вулф и читав низ њених следбеница и наших претходница то право одбраниле. Иначе не бисмо имале немало и значајно наслеђе књижевности које су писале жене. Ако постоји захтев да наша генерација нешто одбрани, онда би то могла да буде одбрана права да књижевност коју су писале жене не буде заборављена и да јој припадне признато место у историји књижевности. Чини се да у историји светске књижевности ствари стоје далеко боље, па је утолико нама овде и сада задатак унеколико важнији и захтевнији. Уосталом, то је наша битка и не би требало да очекујемо да је ико други до нас води.

Колико је до сада издаваштво у нашој земљи посвећивало пажње женској књижевној традицији?

Управо *Књиженство* показује да су већ од 19. века постојала озбиљна настојања да се књижевности коју су писале жене посвети дужна пажња. Други је проблем то што у култури попут наше недостају инфраструктурни механизми да такви напори дају озбиљне ефекте. Чини се да је унеколико боља ситуација настала крајем 20. века, па је моја генерација имала част да буде одгајана на часописима попут *ПроФемине* и *Генера*. Тада су и поједине издавачке куће имале едиције посвећене књижевности које су писале жене. Невоља је што многе од тих едиција нису заживеле, из свима познатих разлога. Једино за чиме заиста жалим јесте то што наша култура није раније сазрела и подарила нам сабрана дела Вирџиније Вулф у плавом платненом повезу или сабрана дела Јелене Димитријевић у црвеном платненом повезу, у опреми у каквој су средином 20. века постојали Толстој и Чехов. Чини се да нам недостаје таква врста институционализације књижевности које су писале жене и због тога сам сматрала да је изузетно важно да *Гласник* као једна од највећих издавачких кућа данас има *Сопствену собу*.

Које домаће ауторке су обухваћене овом едицијом?

До сада су објављена сабрана дела Анђелије Л. Лазаревић у књизи *Говор ствари* коју је приредила Зорица Хаџић, роман *Нове* Јелене Димитријевић, изабрана дела Јеле Спиридоновић Савић која је приредила Јована Реба, роман *Мутна и крвава* Милице Јанковић. У припреми су сабрана дела Милице Костић Селем, које је приредила Мирјана Д. Стефановић, и до сада необјављена проза Милке Жицине – приредила их је Радмила Гикић Петровић.

Заступљена су подједнако и дела страних ауторки. Који наслови су објављени?

Од 2011. објављен је роман *Буђење* Кејт Шопен у преводу Гордане Кораћ; у плану су *Излет на пучину* Вирџиније Вулф, у преводу Лазара Маџуре; *Жути тапет и друге приче* Шарлот Перкинс Гилмен, у преводу Зорана Скробановића и роман *Доба невиности* Идит Вортон, у преводу Нађе и Милана Комненића.

Како сте бирали дела која ће бити штампана, којим критеријумима сте се водили?

Када је реч о делима страних ауторки најпре је било важно објавити дела која представљају својеврсне прекретнице у историји књижевности које су писале жене. Отуд је прва објављена књига у *Сопственој соби* чувени роман *Буђење*, а за њом ће бити објављени први роман знамените Вирџиније Вулф и непревазиђени *Жути тапет*. Избор домаћих ауторки намеће извесне уредничке недоумице, предвођене питањем шта најпре објавити од мноштва дела која чекају да се са њих скине копрена заборав. У том смислу у прва два кола *Сопствене собе* уврштене су домаће ауторке за које сам сматрала да је најпре важно поново представити читалачкој публици и подсетити је да српска књижевност поседује чудесна дела која су стварала чудесне жене.

Ове српске књижевнице остале су готово заборављене. По Вашем мишљењу, због чега је тако? Верујете ли да ће ова едиција допринети да се такво стање промени?

Можда би питање, из педагошких разлога, требало заострити и рећи поједине српске књижевнице које су обележиле 20. век су у потпуности заборављене. То што за њих знају проучаваоци књижевности специјализовани за одређену, неретко врло уску област, не значи да о њима постоји свест, да се за њих зна. Постоји безброј разлога због

чега је то тако. Заједнички именитељ свих тих разлога је немар – немар према сопственој културној традицији. Због тог немара нису пострадале само паметне и талентоване књижевнице, већ и многи други знаменити људи српске културе. Увек је незахвално мерити коме је нанета већа неправда, али мислим да ће се сви сложити да је књижевност коју су писале жене у Србији неправедно запостављена. Уколико *Гласникова Сопствена соба* исправи ту неправду, едиција ће испунити замисао због које је покренута.

Да ли издања за сада наилазе на одзив шире публике, или су заинтересовала само познаваоце и проучаваоце гинеокритике?

Нажалост, не можемо се похвалити да су књиге објављене у *Сопственој соби* постале бестселери, али је евидентно интересовање читалаца изван круга посвећених проучавалаца гинеокритике. Премда бих волела да свака од књига *Сопствене собе* доживи безброј издања, мислим да није реално тако нешто очекивати. Важно је да књиге *Сопствене собе* буду препознате као добра књижевност, а добра књижевност пре или касније нађе пут до читалаца.

Да ли издаваштво може и треба да помогне женској књижевности и подигне свест о значају традиције женског стваралаштва и женског осећања света?

Тешко је у време замајца либералног капитализма говорити о томе да било која институција или бранша имају задатак да подигну свест о нечему. Тешко, али нужно. Важно је да постоји свест о вредностима и да постоје институције, бранше и појединци који ће водити рачуна о томе да те вредности буду пласиране. Сматрам да је издаваштво, иако све више руковођено законима тржишта, индустрија која никада не сме да заборави да јој један од основних задатака да промовише квалитет. Желим да верујем да квалитет подразумева и одговорност да буду представљене све праве вредности, а посебно оне које су услед историјски условљених неправди биле потиснуте.

Који су планови за будућност пројекта *Сопствена соба*?

Волела бих да едиција буде дуговечна, јер је то једини начин да наше пространо здање прозне уметности употпунимо сопственим собама ауторки које га чине величанственим. О томе сведоче сама дела, али и хронолошки прикази живота и дела ауторки и поговори који се налазе у свим објављеним књигама у *Сопственој соби*. Уколико дела *Сопствене собе* и својеврсни критички апарати који их прате буду подстицај за даља и нова истраживања књижевности које су писале жене, будућност едиције ће бити онаква какву сам је замишљала.

Захваљујемо за фотографије Наташи Марковић и *Службеном гласнику*